

Eleonora Kirwiel

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6412-0448>
e-mail: eleonora.kirwiel@mail.umcs.pl

Ewelina Podgajna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1051-4078>
e-mail: ewelina.podgajna@mail.umcs.pl

Dziedzictwo polskiego ruchu ludowego wobec współczesnych wyzwań bezpieczeństwa. Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Wizje i Realia. Bezpieczeństwo w myśli politycznej polskiego ruchu ludowego w 130. rocznicę powstania”, Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS w Lublinie, 24 października 2025 roku

24 października 2025 roku na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wizje i Realia. Bezpieczeństwo w myśli politycznej polskiego ruchu ludowego w 130. rocznicę powstania”. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego (Instytut Nauk o Polityce i Administracji, Wydział Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie) we współpracy z Posłem do Parlamentu Europejskiego Krzysztofem Hetmanem oraz Zarządem Wojewódzkim Polskiego Stronnictwa Ludowego w Lublinie. Partnerami instytucjonalnymi wydarzenia byli: Centrum Europy Wschodniej UMCS w Lublinie, Czemiernickie Towarzystwo Regionalne, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie oraz Muzeum Niepodległości w Warszawie. Konferencja odbyła się pod honorowym patronatem Ministra Obrony Narodowej Władysława Kosiniaka-Kamysza oraz Jego Magnificencji Rektora Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie prof. Radosława Dobrowolskiego.

Pomysłodawczyniami i kierowniczkami naukowymi konferencji jako kontynuacji tradycji tzw. lubelskiej szkoły myśli politycznej zapoczątkowanej przez prof. Jana Jachymka były prof. Ewelina Podgajna i dr Eleonora Kirwiel. Pracownicy Katedry Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS rozwijają dziedzictwo tej szkoły, zgłębiając myśl polityczną ruchów i partii politycznych oraz tworząc przestrzeń do naukowych spotkań badaczy z różnych ośrodków akademickich. W duchu tej tradycji podejmują refleksję nad ewolucją idei politycznych i społecznych oraz ich znaczeniem dla współczesnego życia publicznego. Poprzez organizację seminariów, konferencji, konkursów i warsztatów edukacyjnych kształtują świadomość młodego pokolenia, ukazując aktualność dziedzictwa polskiej myśli politycznej w kontekście zarówno historycznym, jak i współczesnym. Konferencja zgromadziła licznych przedstawicieli świata nauki, polityki i samorządu, stając się ważnym forum wymiany myśli, doświadczeń i refleksji nad rolą polskiego ruchu ludowego w kształtowaniu bezpieczeństwa, solidarności i wspólnoty narodowej.

Uroczyste otwarcie i debata

W uroczystym otwarciu konferencji uczestniczyli: Wicepremier i Minister Obrony Narodowej Władysław Kosiniak-Kamysz, wiceminister w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego prof. Maria Mrówczyńska, Wicewojewoda Lubelski Andrzej Maj, Wiceprezydent Lublina Anna Augustyniak oraz JM Rektor UMCS prof. Radosław Dobrowolski. W swoich wystąpieniach podkreślali oni znaczenie tradycji polskiego ruchu ludowego dla budowania nowoczesnej, solidarnej i bezpiecznej Polski, a także dla kształtowania postaw obywatelskich opartych na wartościach wspólnoty, pracy i odpowiedzialności. Szczególnym i wzruszającym momentem wydarzenia było powitanie rodziny Wincentego Witosa, a mianowicie prawnuka Marka Steindela wraz z żoną, synami oraz ich rodzinami, których obecność nadała uroczystości wymiar pokoleniowego świadectwa ciągłości idei i wartości ruchu ludowego.

Uroczystość otwarcia połączono z ogłoszeniem wyników i wręczeniem nagród laureatom Wojewódzkiego Konkursu Wiedzy o Partiach i Ruchach Politycznych w XX i XXI wieku, organizowanego w tegorocznej edycji pod hasłem „Bezpieczeństwo w myśli politycznej polskiego ruchu ludowego: w 130. rocznicę powstania”. Kapituła Konkursu ogłosiła laureatów i wręczyła nagrody ufundowane przez europośła Krzysztofa Hetmana oraz Wicewojewodę Lubelskiego Andrzeja Maja. Część artystyczną uroczystości uświetnił występ Zespołu Tańca Ludowego UMCS im. Stanisława Leszczyńskiego, który wprowadził uczestników w klimat wspólnoty, tradycji i tożsamości kulturowej, stanowiących trwałe fundamenty idei i wartości ruchu ludowego.

Kluczowym punktem programu konferencji była debata w formule okrągłego stołu pt. „Bezpieczeństwo Polski – od wizji do realiów działania. Myśl i praktyka ruchu ludowego”, moderowana przez prof. Ewelinę Podgajną i dr Eleonorę Kirwiel. Wzięli w niej udział przedstawiciele świata nauki, polityki i samorządu, reprezentujący różne doświadczenia zawodowe, ale wspólny nurt ideowy związany z tradycją polskiego ru-

chu ludowego. W gronie dyskutantów znaleźli się: prof. dr hab. Maria Mrówczyńska, Wiceminister w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego; Tadeusz Sławewski, poseł na Sejm II, V i VI kadencji, w przeszłości podsekretarz oraz sekretarz stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej; Jan Łopata, polityk i samorządowiec, poseł na Sejm V–IX kadencji; Mateusz Winiarski, radny powiatu lubelskiego i dyrektor Oddziału Regionalnego KRUS w Lublinie; Hanna Czerska, lekarz rodzinna i radna powiatu ryckiego reprezentująca Polskie Stronnictwo Ludowe; oraz Justyna Czopek, Zastępca Dyrektora Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, pełniąca funkcję Pełnomocnika Wojewody ds. ochrony ludności i obrony cywilnej.

Debata zgromadziła polityków, ekspertów i samorządowców wywodzących się z ruchu ludowego – zarówno tych czynnych, jak i tych, którzy przez dziesięciolecia współtworzyli praktykę polskiej polityki państwowej w duchu służby publicznej i wartości wspólnotowych. Spotkanie miało na celu nie tylko przypomnienie ideowego dorobku ludowców, ale przede wszystkim refleksję nad jego aktualnością. W centrum rozważań znalazło się pytanie o to, jak tradycja ludowa, oparta na wartościach solidarności, współpracy i odpowiedzialności, może stanowić inspirację dla nowoczesnej polityki bezpieczeństwa w XXI wieku. Uczestnicy podkreślali, że Polskie Stronnictwo Ludowe, od 130 lat współtworzące polską scenę polityczną, wypracowało wizję bezpieczeństwa rozumianego nie tylko w wymiarze militarnym, lecz także jako kompleksowy system troski o człowieka, wspólnotę i narodową tożsamość. W toku dyskusji podjęto refleksję nad współczesnymi wyzwaniami bezpieczeństwa Polski w różnych jego wymiarach – militarnym, społecznym, gospodarczym, energetycznym, samorządowym, a także edukacyjnym i kulturowym. Podkreślano, że bezpieczeństwo w duchu myśli ludowej to pojęcie całościowe, obejmujące zarówno stabilność ekonomiczną i suwerenność państwa, jak i budowanie świadomości obywatelskiej, kultury dialogu i solidarności społecznej. Wskazywano, że wartości zakorzenione w etosie ludowym pozostają trwałym filarem bezpieczeństwa narodowego, a ich rozwijanie jest warunkiem odporności i siły wspólnoty w dynamicznie zmieniającym się świecie.

Debata, łącząc doświadczenie praktyków z refleksją naukową, stała się przestrzenią dialogu o współczesnym kształcie polityki bezpieczeństwa – miejscem, w którym wizja i tradycja spotkały się z realiami działania. Jej celem było nie tylko upamiętnienie dziedzictwa polskiego ruchu ludowego, ale także wskazanie jego inspirującego potencjału w myśleniu o państwie, społeczeństwie i odpowiedzialności obywatelskiej.

Panele naukowe

Następna część konferencji miała charakter naukowy i obejmowała pięć równoległych paneli tematycznych, w których wzięli udział badacze z wielu ośrodków akademickich w Polsce oraz z Ukrainy i Łotwy. W pierwszym panelu, zatytułowanym „Fundamenty ideowe i początki kształtowania idei bezpieczeństwa w myśli ludowej”, prelegenci przedstawili historyczne korzenie myśli ruchu ludowego. Doktor Mirosława Bednarzak-Libera z Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego zaprezentowała wkład galicyjskich stronnictw

ludowych w rozwój polskiej myśli pedagogicznej w okresie zaborów, natomiast dr hab. Mariusz Krzysztofiński (IPN) omówił stosunek ruchu ludowego do komunizmu w latach 1918–1939. Doktor Monika Sidor (UMCS) zwróciła uwagę na samorząd terytorialny jako gwaranta demokracji w myśli przedwojennego ruchu ludowego, a prof. Marek Białokur (UO) przeanalizował obecność idei bezpieczeństwa ludowego w szkolnych podręcznikach historii. Panel zakończyła dr hab. Aneta Dawidowicz (UMCS), ukazując relacje między ruchem ludowym a Narodową Demokracją na przełomie XIX i XX wieku.

Drugi panel, poświęcony bezpieczeństwu narodowemu w okresie II wojny światowej i po jej zakończeniu, zgromadził badaczy analizujących działalność Batalionów Chłopskich i myśl Stanisława Mikołajczyka. Doktor Janusz Gmitruk (MHPRL) przedstawił rolę struktur bezpieczeństwa ludowego w Polskim Państwie Podziemnym, prof. Romuald Turkowski (UW) omówił wizję bezpieczeństwa Polski w działalności Mikołajczyka, a prof. Jacek Wojnicki (UW) i dr Paweł Sękowski (UJ) zaprezentowali analizę ideową i programową PSL na emigracji. Wystąpienie prof. Arkadiusza Indraszczyka (UwS) dotyczyło problematyki bezpieczeństwa państwa w myśli ludowej na uchodźstwie, a prof. Ryszard Sielezin (UWr) przedstawił refleksję nad stosunkiem partii ludowych po 1990 roku do przemian gospodarczych i globalizacji.

Trzeci panel, zatytułowany „Praktyczne ujęcia bezpieczeństwa w polityce i działaniach ruchu ludowego w XX wieku”, dotyczył praktycznego wymiaru polityki ludowej. Doktor Grzegorz Niećko (LTNK) przeanalizował narrację patriotyczną tygodnika „Zaranie”, mgr Piotr Maroński (Muzeum Niepodległości) omówił mechanizmy akcji antystrajkowej w okresie rządów Chjeno-Piasta, prof. Marcin Wichmanowski (UMCS) zaś przedstawił koncepcję bezpieczeństwa w myśli PSL „Piaś”. Doktor Mateusz Ratyński (MHPRL) ukazał działalność Stanisława Osieckiego w Lidze Obrony Powietrznej Państwa, a prof. Ewelina Podgajna (UMCS) zaprezentowała wystąpienie poświęcone koncepcji bezpieczeństwa ekonomicznego w refleksji Wincentego Witosa.

W czwartym panelu skupiono się na współczesnych interpretacjach bezpieczeństwa w myśli ludowej. Profesor Grzegorz Radomski (UMK) omówił rolę edukacji w kształtowaniu bezpieczeństwa obywatelskiego, prof. Piotr Swacha (SGGW) – bezpieczeństwo ekologiczne i klimatyczne, a prof. Piotr Nowak (UJ) – rozwój rolnictwa społecznego jako element polityki bezpieczeństwa i sprawiedliwości społecznej. Profesor Tomasz Koziełło (URz) zaprezentował stanowisko PSL wobec wojny rosyjsko-ukraińskiej, natomiast prof. Joanna Sanecka (UMCS) i dr Eleonora Kirwiel (UMCS) poruszyły zagadnienia bezpieczeństwa międzynarodowego, pamięci historycznej oraz roli tradycji w kształtowaniu postaw społecznych.

Panel piąty, zorganizowany przez Centrum Europy Wschodniej UMCS, miał wymiar międzynarodowy i był poświęcony bezpieczeństwu regionu Europy Środkowo-Wschodniej w zmieniającym się łańdżu globalnym. Wzięli w nim udział uczeni z Polski, Ukrainy i Łotwy, m.in. prof. Mykoła Doroszko, prof. Hryhoriy Perepelycia, prof. Igor Todorow, prof. Walenty Baluk, dr Łukasz Lewkowicz oraz prof. Ēriks Jēkabsons, którzy poruszyli temat wojny rosyjsko-ukraińskiej, ekspansji rosyjskiej w regionie, wyzwań politycznych oraz migracji i bezpieczeństwa humanitarnego w Europie Wschodniej.

Wydarzenia towarzyszące konferencji

Ważnym elementem programu towarzyszącego konferencji była wystawa pt. „Bataliony Chłopskie 1940–1945”, przygotowana przez Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie i udostępniona przez tę instytucję specjalnie na potrzeby wydarzenia. Uroczyste otwarcie ekspozycji odbyło się 24 października 2025 roku w przestrzeniach Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS w Lublinie z udziałem władz uczelni, uczestników konferencji oraz zaproszonych gości. Wystawę otworzył dr Janusz Gmitruk, dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, który w swoim wystąpieniu podkreślił znaczenie upowszechniania wiedzy o działalności Batalionów Chłopskich – jednej z największych i najważniejszych formacji zbrojnych polskiego podziemia w okresie II wojny światowej, a zarazem wyjątkowego przykładu oddolnej samoorganizacji społecznej w okupowanej Polsce. Jak zaznaczył, 85. rocznica powstania Batalionów Chłopskich stanowi okazję nie tylko do historycznej refleksji, ale również do przypomnienia o roli polskiej wsi w walce o wolność, godność i bezpieczeństwo narodu.

Ekspozycja prezentowała unikatowe dokumenty, rozkazy, raporty, fotografie żołnierzy i sanitariuszek Zielonego Krzyża, a także instrukcje organizacyjne i bojowe, schematy struktur dowodzenia oraz świadectwa działalności cywilnej. Zgromadzone materiały przybliżały bogaty dorobek i szeroki zakres działań Batalionów Chłopskich – od konspiracyjnej pracy organizacyjnej i akcji sabotażowych po obronę ludności cywilnej. Szczególne miejsce zajmowała dokumentacja dotycząca heroicznej obrony Zamojszczyzny przed niemieckimi wysiedleniami i próbą kolonizacji tego regionu. Wystawa ukazywała zarówno militarny wymiar działalności BCh, jak i ich rolę w podtrzymywaniu ducha wspólnoty, wiary i solidarności w czasie wojennej próby.

W szczytowym okresie swojej działalności Bataliony Chłopskie liczyły ok. 160 tys. żołnierzy, a do najbardziej aktywnych okręgów należały: kielecki, krakowski, lubelski i warszawski. W latach okupacji przeprowadzono ok. 3 tys. akcji dywersyjnych, a rok 1944 był czasem ich największej aktywności bojowej. Ekspozycja stała się nie tylko świadectwem heroizmu i ofiarności polskich chłopów, lecz także przypomnieniem, że bezpieczeństwo narodowe rodzi się z obywatelskiej odwagi, solidarności i wzajemnego zaufania. Jak podkreślano, idea samoorganizacji – tak silnie obecna w działalności Batalionów Chłopskich – pozostaje aktualna również dziś, w kontekście refleksji nad bezpieczeństwem społecznym, odpornością państwa i wspólnym działaniem na rzecz dobra publicznego.

Dzień później, 25 października 2025 roku, odbyło się kolejne wyjątkowe wydarzenie towarzyszące konferencji – spacer historyczny po Lublinie śladami Wincentego Witosa, przygotowany przez organizatorów we współpracy z europosełem Krzysztofem Hetmanem. W spacerze uczestniczyły prof. Ewelina Podgajna – dziekan Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS, dr Eleonora Kirwiel, a także wielopokoleniowa rodzina premiera Wincentego Witosa, która przybyła do Lublina w związku z konferencją naukową „Wizje i realia. Bezpieczeństwo w myśli politycznej polskiego ruchu ludowego w 130. rocznicę powstania”. Spacerowi towarzyszyła Wiceprezydent Miasta Lublin Anna Augustyniak, a trasę poprowadziła Beata Jawor, która w interesujący sposób przybliżyła

historię miejsc związanych z działalnością Wincentego Witosa i ruchem ludowym w Lublinie. Pogoda i atmosfera spotkania sprzyjały wspólnej refleksji, a uczestnicy z uznaniem podkreślali symboliczne znaczenie tej inicjatywy – łączącej tradycję, wartości i pokoleniową ciągłość, które od zawsze stanowią fundament polskiego ruchu ludowego.

Spacer po historycznych ulicach Lublina był niezwykle poruszającym doświadczeniem, ukazał bowiem, jak kolejne pokolenia rodziny Witosa z dumą pielęgnują pamięć o swoim wielkim przodku, a najmłodszy z nich z zainteresowaniem odkrywają historię, która współtworzyła polską niepodległość. W kontekście tej refleksji warto przypomnieć, że Wincenty Witos był związany z Lublinem poprzez działalność Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, który powstał w nocy z 6 na 7 listopada 1918 roku w Pałacu Lubomirskich – obecnej siedzibie Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS. Choć Witos ostatecznie wycofał się z tego projektu, jego obecność i myśl ludowa na trwałe wpisały się w dzieje miasta, co dziś symbolicznie upamiętnia m.in. Aleja Wincentego Witosa, jedna z głównych arterii Lublina.

Wystawa i spacer historyczny stanowiły dopełnienie przesłania konferencji, przypominając, że tradycja, wartości i pamięć historyczna są nieodłącznym elementem debaty o bezpieczeństwie narodowym i tożsamości wspólnoty. Te wydarzenia nie tylko przybliżyły bogatą historię ruchu ludowego, ale również unaocznili, że siła wspólnoty tkwi w pamięci, solidarności i współodpowiedzialności za przyszłość – wartościach, które od ponad wieku wyznaczają kierunek polskiego ludowego myślenia o państwie i narodzie.

Znaczenie i podsumowanie

Podsumowując przebieg konferencji, warto wskazać na kilka kluczowych kwestii, które ukazują jej znaczenie naukowe, historyczne i społeczne. Po pierwsze, konferencja stanowiła okazję do wspólnej refleksji nad jednym z najważniejszych i najtrwalszych pojęć w historii myśli politycznej – bezpieczeństwem, rozumianym zarówno jako fundament istnienia państwa, jak i warunek godnego życia obywateli. Inicjatywa ta nie była przypadkowa: bezpieczeństwo od wieków zajmuje centralne miejsce w polskiej refleksji politycznej, szczególnie w kontekście położenia geopolitycznego Polski, które czyniło je nie tylko kategorią teoretyczną, lecz także egzystencjalnym wyzwaniem. W myśli politycznej ruchu ludowego bezpieczeństwo od samego początku pojmowano szeroko – jako odpowiedzialność za ludzi, wspólnoty i ich codzienne życie. Nie sprowadzało się ono wyłącznie do ochrony granic, ale oznaczało również troskę o równowagę społeczną, sprawiedliwość, pracę i solidarność – wartości, które tworzą trwałe fundament bezpieczeństwa narodowego.

Po drugie, wydarzenie miało wymiar historyczny i rocznicowy, odbywając się w roku 130-lecia powstania polskiego ruchu ludowego, jednego z najstarszych i najtrwalszych nurtów w dziejach polskiej polityki. Ruch ten od końca XIX wieku współtworzył nowoczesną wspólnotę narodową, łącząc walkę o prawa chłopów z ideą suwerenności państwa i troską o dobro wspólne. Sto lat temu, w 1920 roku, ludowcy współtworzyli wysiłek obronny Polski w obliczu bolszewickiej agresji. Dziś, w kontekście wojny toczącej się za wschodnią granicą, dynamicznych zmian geopolitycznych

oraz kryzysów gospodarczych i klimatycznych, pytanie o bezpieczeństwo znów nabrało szczególnego znaczenia. Konferencja stała się więc miejscem pogłębionej refleksji nad aktualnością idei Wincentego Witosa, Stanisława Mikołajczyka, Macieja Rataja i innych ludowców, którzy dowodzili, że niepodległość państwa musi opierać się nie tylko na sile militarnej, ale przede wszystkim na stabilności gospodarczej, społecznej i moralnej.

Po trzecie, spotkanie było świadectwem ciągłości tradycji naukowej i intelektualnej „lubelskiej szkoły myśli politycznej”, której dziedzictwo kontynuuje Katedra Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego UMCS kierowana przez dr hab. Ewelinę Podgajaną, prof. UMCS. Od dziesięcioleci środowisko to podejmuje badania nad ideami, które kształtowały polskie życie publiczne, organizując konferencje, seminaria i kongresy poświęcone ewolucji myśli politycznej w Polsce. Charakterystyczną cechą tego ośrodka jest umiejętność łączenia refleksji nad przeszłością z analizą współczesnych problemów społeczno-politycznych. Tegoroczna konferencja doskonale wpisała się w ten nurt, łącząc wymiar historyczny z aktualnymi debatami na temat bezpieczeństwa w wymiarze krajowym i międzynarodowym.

Po czwarte, inicjatywa ta była przestrzenią interdyscyplinarnego dialogu naukowego, którego celem było uporządkowanie i prezentacja najnowszych wyników badań dotyczących szeroko pojętej historii i teorii bezpieczeństwa w myśli politycznej ruchu ludowego. Organizatorzy stworzyli forum wymiany doświadczeń, w którym spotkały się różne perspektywy – historyczna, politologiczna, socjologiczna i kulturowa. Dyskusje koncentrowały się wokół ewolucji pojęcia bezpieczeństwa – od jego klasycznych ujęć militarnych po współczesne interpretacje, uwzględniające procesy globalizacji, integracji europejskiej, rozwój technologiczny, a także wyzwania ekologiczne i energetyczne.

Po piąte, konferencja stanowiła głos w debacie nad współczesnym znaczeniem idei bezpieczeństwa, solidarności i odpowiedzialności obywatelskiej. Wskazano, że bezpieczeństwo, będące od wieków istotą myśli ludowej, przybiera dziś nowe formy – obejmuje nie tylko obronność, ale również bezpieczeństwo żywnościowe, energetyczne, klimatyczne i kulturowe. Nawiązując do słów Władysława Kosiniaka-Kamysza, który podkreślał, że „bezpieczeństwo państwa zaczyna się od bezpieczeństwa żywnościowego”, uczestnicy konferencji zwracali uwagę, iż silne rolnictwo i suwerenna gospodarka stanowią nieodzowny element niezależności państwa. W tym duchu kontynuowana jest misja ruchu ludowego – budowania Polski silnej w Europie i bezpiecznej dla swoich obywateli.

Po szóste, podkreślono znaczenie wymiaru aksjologicznego bezpieczeństwa, który w myśli ludowej zawsze łączył się z etosem pracy, służby i wspólnoty. Jak przypominał Wincenty Witos, „naród, który nie wyżywi i nie obroni się sam, nie zasługuje na miano narodu wolnego”. Współczesne odczytanie tych słów odnosi się do świadomości obywatelskiej i odpowiedzialności za wspólnotę, które budują trwałą odporność państwa. W tym kontekście wyjątkowo aktualnie wybrzmiewają także inne jego słowa: „Któż siłę Państwa i niezawodną nigdy ostoję ma stanowić?! [...] świadomi, niezależni, zadowoleni chłopci polscy, gdyż tacy są gotowi oddać zdrowie i życie za każdą skibę ojczyźnej ziemi [...]”. Trzeba jednak nie tylko starać się na chłopach tych oprzeć przyszłość, ale ich wier-

ność i przywiązanie do Państwa za wszelką cenę zdobyć, a gdy się zdobędzie, na zawsze utrzymać i utwalić”. Słowa te przypominają, że „siła państwa tkwi w jego ludziach” – w ich świadomości, poczuciu odpowiedzialności i przywiązaniu do dobra wspólnego.

Po siódme, konferencja miała również wymiar prospektywny – była zaproszeniem do dalszej debaty nad tym, jak łączyć wartości z praktyką działania, jak tradycja ludowa może inspirować współczesną politykę bezpieczeństwa, a także jak kształtować odpowiedzialne społeczeństwo obywatelskie. Organizatorzy wyrazili przekonanie, że refleksja nad historią ruchu ludowego stanowi nie tylko powrót do korzeni, ale także impuls do poszukiwania nowoczesnych rozwiązań odpowiadających na wyzwania XXI wieku.

Konkludując, konferencja „Wizje i realia. Bezpieczeństwo w myśli politycznej polskiego ruchu ludowego w 130. rocznicę powstania” była wydarzeniem o wielowymiarowym znaczeniu: naukowym, historycznym i obywatelskim. Łącząc refleksję nad przeszłością z analizą współczesnych zagrożeń, ukazała, że tradycja ludowa pozostaje żywym źródłem inspiracji dla polityki bezpieczeństwa państwa i społeczeństwa, a w jej centrum niezmiennie pozostaje człowiek – obywatel świadomy swojej roli, odpowiedzialny za wspólnotę i gotowy do działania w imię dobra publicznego.